

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำความรู้เรื่อง ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัด และออม
3. การมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัด กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างประชากรแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ในการสุ่มนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามได้เป็น จำนวน 320 คน และจาก นักเรียนโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม อีก 40 คน เพื่อใช้สัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการศึกษาการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการไปใช้ในชีวิตประจำวันของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยแจก แบบสอบถามจำนวน 320 ชุด และได้รับกลับคืนมาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 และเป็นแบบสอบถามที่ สมบูรณ์สามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งหมด ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ ข้อมูลหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วจึงนำเสนอข้อสรุปในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย ส่วนการสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มี โครงสร้าง ได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ

1. ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของนักเรียนอย่างไร
2. นักเรียนนำเอาความรู้เรื่อง ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร เช่น ด้านการพึ่งตนเอง ด้านการประหยัด ด้านการมีระเบียบวินัย ด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมของ ศาสนา ด้านการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 40 คน จากโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม คำถามมีลักษณะปลายเปิดเสร็จแล้ว นำมาสรุปรวบรวมประเด็น นำเสนอในรูปแบบตารางการแจกแจงความถี่ และสรุปเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากแบบสอบถาม

การนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1. ค่านิยมด้านการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ นักเรียนโดยส่วนรวมปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ ยกเว้นประเด็นการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากที่เรียนในชั้นเรียน กับทบทวนบทเรียนที่เรียนไปแล้วเมื่อมีเวลาว่าง นักเรียนปฏิบัติเป็นบางครั้ง
2. ค่านิยมด้านการประหยัดและออม นักเรียนโดยส่วนรวมปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ ยกเว้นประเด็นดูแลซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวและของใช้ในบ้านที่ชำรุด กับการรู้จักนำวัสดุที่เหลือใช้กลับมาใช้ได้ อีก เช่น นำกระดาษที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ นักเรียนปฏิบัติเป็นบางครั้ง
3. ค่านิยมด้านการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย นักเรียนโดยส่วนรวมปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ ยกเว้นในประเด็นการไม่ทำลายทรัพย์สินส่วนสาธารณะ นักเรียนปฏิบัติสม่ำเสมอ
4. ค่านิยมด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา นักเรียนโดยส่วนรวมปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ ยกเว้นประเด็นไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ นักเรียนปฏิบัติสม่ำเสมอ
5. ค่านิยมด้านการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นักเรียนโดยส่วนรวมปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ ยกเว้นประเด็นการไม่ดูถูกเพื่อนที่นับถือศาสนาต่างจากตนเอง นักเรียนปฏิบัติสม่ำเสมอ

2. ผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

การสัมภาษณ์เรื่อง ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ มีความสำคัญต่อชีวิตนักเรียนอย่างไร นักเรียนที่ให้สัมภาษณ์เห็นตรงกันว่า ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของนักเรียนคือ สามารถสร้างอุปนิสัยในเรื่องการประหยัด ความอดทน มีความรับผิดชอบ พึ่งตนเองได้ มีใจอ่อนโยน โดยเฉพาะการให้สัมภาษณ์ว่ามีการนำค่านิยมไปใช้ในชีวิตประจำวันในเรื่องความอดทน การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด สะสมเงินฝากธนาคาร และซื้อสิ่งของที่ผลิตในไทย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การศึกษานำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยที่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถอภิปรายผลได้โดยส่วนรวม ดังต่อไปนี้

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ นักเรียนโดยส่วนร่วมนำความรู้ในด้านนี้ไปปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเป็นคำตอบที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะคำตอบที่ว่า คุณดูแลทำความสะอาดเสื้อผ้าของตนเองเป็นประจำ ซึ่งเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น แม้ในการสัมภาษณ์นักเรียนที่ให้สัมภาษณ์ก็ให้คำตอบในทำนองเดียวกันคือ มองเห็นความสำคัญของความอดทน เป็นอันดับหนึ่งและมีการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐานในเรื่องดังกล่าวไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในด้านการพึ่งตนเองได้แก่ มีความอดทน การตั้งใจเรียน รับผิดชอบ การดูแลเสื้อผ้าและทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนเช่นนี้ อาจมาจากนักเรียนรู้จักพัฒนาตน พร้อมทั้งจะเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต ส่วนประเด็นหาความรู้เพิ่มเติมจากที่เรียนในชั้นเรียนกับทบทวนบทเรียนที่เรียนไปแล้วเมื่อมีเวลว่าง มีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง แต่เป็นการสัมภาษณ์ประเด็นการหาความรู้เพิ่มเติมมีผู้ตอบเกือบ 50 % ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อย่างไรก็ตามนักเรียนยังคงให้ความสำคัญของการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากที่เรียน แต่การทบทวนบทเรียนที่เรียนไปแล้วเมื่อมีเวลว่างอาจทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะเด็กวัยรุ่นมักจะใช้เวลาไปกับเรื่องที่ถูกชักจูงให้เพลิดเพลิน เมื่อใกล้สอบจึงทบทวนงานของตนเอง นอกจากนี้การให้สัมภาษณ์ค่านิยมประเด็นที่เกี่ยวกับการพึ่งตนเอง ขยัน และมีความรับผิดชอบ นักเรียนให้ความสำคัญมาก โดยจัดอยู่ในอันดับต้น ทั้งการให้ความสำคัญและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังต่างกันของ ผาสุขสันต์ ไหมทิพย์ (2540) พบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติค่านิยมพื้นฐานด้านการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบต่ออยู่ในอันดับที่ 4 และงานวิจัยของ นภคล ภวนะวิเชียร (2540) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาค่านิยมด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการเสริมสร้างด้วยกระบวนการที่พัฒนาตามแนวคิดของ ไอเซ็น และแรทส์ พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อ 3 ด้าน คือ รับผิดชอบต่อการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบต่อในการศึกษาเล่าเรียน และรับผิดชอบต่อในการช่วยเหลือผู้อื่น

2. การประหยัดและออม นักเรียนโดยส่วนร่วมนำความรู้ในด้านนี้ไปปฏิบัติบ่อย แต่ไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะคำตอบว่า เลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่า และไม่เหลือทิ้ง แสดงว่านักเรียนยังมีอุปนิสัยในการรับประทานอาหารอย่างฟุ่มเฟือย เพราะเห็นว่า มีอาหารรับประทานอย่างสมบูรณ์ไม่ขาดแคลน แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนที่ให้สัมภาษณ์ว่า ได้มองเห็นความสำคัญของการประหยัดและออมเพื่ออนาคตเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ยังมีการประหยัดน้ำและประหยัดไฟ ทั้งการให้สัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ซึ่งชี้ให้เห็นว่า นักเรียนมีจิตสำนึกในการประหยัดและออม และนำความรู้เรื่อง ค่านิยมพื้นฐานในเรื่องดังกล่าวไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สะสมเงินฝากธนาคารเป็นรายเดือน ปิดน้ำปิดไฟเมื่อไม่ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาพร พัชรชัยเรฐียร (2525: 73) ที่ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการประหยัด มาตรฐาน และการนิยมไทย

สำหรับประเด็นดูแลซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวและของใช้ในบ้านที่ชำรุด และประเด็นรู้จักนำวัสดุที่เหลือใช้กลับมาใช้ได้ อีก เช่น นำกระดาษที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ นักเรียนปฏิบัติเป็นบางครั้ง และในการสัมภาษณ์ในเรื่องความสำคัญของการนำวัสดุเหลือใช้มาปรับปรุงใช้ใหม่ มีผู้ตอบเพียง 5 คนเท่านั้น และไม่มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำประเด็นด้านนี้ไปใช้เลย ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักเรียนอาจมองว่าไม่มีความจำเป็นในการที่จะต้องใช้วัสดุที่เหลือใช้กลับมาใช้อีก เพราะสิ่งของยังหาซื้อได้ง่ายจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องซ่อมแซม และจากตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีภูมิลำเนา อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ จึงมีนิสัยรักความสะอาดสบาย มากกว่าจะต้องมาซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัว และนำวัสดุที่เหลือใช้กลับมาใช้ได้

3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย นักเรียนโดยส่วนร่วมนำความรู้ไปปฏิบัติบ่อย แต่ไม่สม่ำเสมอ ยกเว้นคำตอบ ไม่ทำลายทรัพย์สินส่วนสาธารณะ นักเรียนปฏิบัติสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับนักเรียนที่ให้สัมภาษณ์ว่า ไม่ทำลายทรัพย์สินสาธารณะเกือบ 50 % ขณะเดียวกันนักเรียนที่ให้สัมภาษณ์ได้มองเห็นความสำคัญของการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติตามกฏจราจร ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้สังคมมีระเบียบวินัย และการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐานในเรื่องการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมายไปใช้ในชีวิตประจำวัน การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ไม่ขีดเขียนฝาผนัง โต๊ะเก้าอี้ที่โรงเรียนให้สกปรก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนดังกล่าว เป็นสิ่งที่น่าพอใจ นักเรียนเห็นว่าทรัพย์สินส่วนสาธารณะเป็นของชาติ และเป็นของคนไทยทุกคน ซึ่งได้มาจากเงินภาษีอากร การทำลายทรัพย์สินส่วนสาธารณะ ทำให้เกิดความผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่ง ผาสุขสันต์ ไหมทิพย์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังต่างกัน พบว่า

นักเรียนมีการปฏิบัติค่านิยมพื้นฐาน ด้านการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายอยู่ในอันดับที่ 3 ซึ่งเป็นระดับที่น่าพอใจ

4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา นักเรียนโดยส่วนรวมนำความรู้ไปปฏิบัติบ่อย แต่ไม่สม่ำเสมอ มีข้อสังเกตว่าคำตอบไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ นักเรียนมีการปฏิบัติสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ ที่นักเรียนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก สำหรับประเด็นนี้ การที่นักเรียนส่วนใหญ่มีค่านิยมที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษนั้น นับได้ว่า นักเรียนมีจิตใฝ่มั่นคง รู้จักใช้ปัญญาในการพิจารณาว่า สิ่งเสพติดให้โทษเป็นอันตรายต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ซึ่งการที่นักเรียนมีค่านิยมเช่นนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้นำหลักคุณธรรมที่เรียนมายึดเป็นแนวทางควบคู่กับการไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พบว่า การยึดหลักคุณธรรมที่เรียนมานำมาปฏิบัติจัดอยู่ในอันดับที่ 2 ของประเด็นการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา ซึ่งให้เห็นว่า การสั่งสอนให้นักเรียนมีจิตใฝ่มั่นคง เข้มแข็ง ไม่หลงมัวเมาในสิ่งที่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้นักเรียนไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ ดังที่พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต, 2539: 39-40) ได้กล่าวไว้ว่า “การทำจิตใจให้เข้มแข็งไม่หลงอยู่กับสิ่งถลอมน เพื่อให้พ้นสิ่งเสพติด ชีวิต และสังคม จึงจะปลอด” และการที่นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การป้องกันยาเสพติดให้โทษในสถานศึกษา และการได้รับความร่วมมือ จากบิดา มารดา ของนักเรียนด้วย

5. การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นักเรียนโดยส่วนรวมนำความรู้ไปปฏิบัติบ่อยแต่ไม่สม่ำเสมอ และจากการสัมภาษณ์ นักเรียนได้นำความรู้ค่านิยมพื้นฐาน เรื่องดังกล่าว ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ซื้อสินค้าที่ผลิตภายในประเทศเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนไทยให้ความสำคัญต่อคุณค่าของสถาบันหลักของสังคม คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของแผนการศึกษาชาติ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษา และมีข้อสังเกตในประเด็น การไม่ดูถูกเพื่อนที่นับถือศาสนาต่างจากตนเอง มีการปฏิบัติสม่ำเสมอ ซึ่งตรงกับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการนำค่านิยมด้านนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นอันดับที่ 2 ควบคู่กับการร่วมกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญ จึงถือว่านักเรียนมีความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักเรียนอาจได้รับการอบรมสั่งสอนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ดังคำกล่าวของพระมหานิสิตฐ์ สุกรมโ (2535: 28-31) ที่ว่า ศาสนาทุกศาสนาต่าง ได้วางกฎเกณฑ์และวิธีการที่จะให้คนรู้จักควบคุมตนเอง รู้จักเสียสละไม่เบียดเบียนกัน แต่ละศาสนาจะสอนให้ผู้นับถือ มีใจกว้างต่อศาสนาอื่น เพื่อนำสันติสุขมาสู่สังคม

สรุปได้ว่า ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ทั้งที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร มีประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้อง ทำให้มองเห็นภาพลักษณ์ของการปฏิบัติตนตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะของพลเมืองในอนาคตได้ ดังต่อไปนี้

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ค่านิยมที่สอดคล้องคือมีความอดทน ตั้งใจเรียน ขยันและรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม ค่านิยมที่สอดคล้องกัน คือ การประหยัด สะสมเงินฝาก ใช้จ่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้น้ำไฟอย่างประหยัด
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ค่านิยมที่สอดคล้องกัน คือ การมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน และกฎจราจร ไม่ทำลายสาธารณสมบัติและไม่แก้ปัญหาด้วยวิธีรุนแรง
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา ค่านิยมที่สอดคล้องกัน คือ ไม่ยุ่งกับสิ่งเสพติด ปฏิบัติตามหลักธรรม กล่าวบาปและการทำชั่ว รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นและช่วยเหลือพ่อแม่
5. การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ค่านิยมที่สอดคล้องกัน คือ ซื่อสัตย์ซื่อสัตย์ที่ผลิตในไทย ร่วมกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญ และไม่ดูถูกศาสนาอื่น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษา การนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร” ที่ได้อธิบายมาแล้วแสดงให้เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เพราะไม่มีค่านิยมพื้นฐานในด้านใดที่นักเรียนไม่ปฏิบัติเลย สิ่งที่ค้นพบนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

ด้านครูผู้สอน

1. ควรจัดกิจกรรมที่พัฒนาค่านิยมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยการสร้างให้นักเรียนเกิดศรัทธาในค่านิยมที่พึงประสงค์ และฝึกปฏิบัติค่านิยมนั้น ๆ จนเกิดเป็นกิจนิสัยแก่นักเรียน
2. ควรจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม หรือส่งเสริมให้เกิดค่านิยมที่พึงปรารถนาด้วยวิธีการสอดแทรกค่านิยมที่ต้องการเข้าตามเนื้อหาวิชาต่าง ๆ นอกจากนั้นครูทุกคนต้องร่วมมือกันทำตนเป็นแบบอย่างในการสร้างค่านิยมที่พึงปรารถนาให้นักเรียนเกิดศรัทธา ต้องการปฏิบัติตาม

3. ครูผู้สอนควรชี้แนะให้นักเรียนทราบว่าค่านิยมใดเหมาะสมแก่การปฏิบัติ ค่านิยมใดไม่เหมาะสม เพื่อนักเรียนจะได้เข้าใจ นำไปปฏิบัติและเพื่อพัฒนาค่านิยมที่ดีให้นักเรียนต่อไป

ด้านผู้บริหาร

1. สนับสนุนครูทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ให้กว้างขวาง
2. พัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ให้มีในโรงเรียนโดยส่งเสริมในรูปแบบต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา การนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดหน่วยงานอื่น ๆ และเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำ ผลการศึกษามาเปรียบเทียบหาแนวทางการพัฒนาค่านิยมให้นักเรียนต่อไปในอนาคต
2. ควรศึกษาวิธีการที่เหมาะสมในการปลูกฝังให้นักเรียนนำค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็นกิจนิสัย
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ของนักเรียนที่อยู่ในภาคที่ต่างกัน วัฒนธรรมที่ต่างกัน เช่น การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ของนักเรียนที่อยู่ในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมพื้นฐานที่สำคัญของไทย และยังทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาและวัฒนธรรมเตรียมการถ่ายทอดค่านิยมที่เหมาะสมให้นักเรียนต่อไป
4. พัฒนาโปรแกรมบูรณาการเรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เข้าไปในการจัดการเรียน การสอนวิชาสังคมศึกษาทุกรายวิชา